

1939
Комплект
Могыс ёни сыын, медым мијан великёй рёсти-наса ужалыс јоз пыдсан велёдисны партија XVIII-ёд сјезд вывса докладјас да решенијес, медым быд партијној да непартијној большевик, быд партијној, советскёй да хозяйственнёй руково-дителей вёчис аслыс став выводјасё величајщёй ис-торическёй важноста документјасыс.

Ленинградская Возлеза

Партијалён XVIII сјезд вылын ВКП(б) ЦК уж жылыс СТАЛИН јортлён отчотнёй доклад*)

II. Советскёй Сојузлён пыщкёсса положеније.

Вужам мијан страналён пыщкёсса положенијес.

Советскёй Сојузлён пыщкёсса положеније видёлас боксан отчотнёй кадколаст петкёд-лё странаса став народнёй овмёс вожд кып-тёмлыс, культура содёмлыс, политическёй вын-јор јонёмлыс картинз.

Отчотнёй кадколастын народнёй овмёс раз-витије јукёнын медеа важнёй резултатён колё признатны промышленност да земледелије выл, ёнија кадса техника подув вылын рекон-струируйтём помалём. Мијан абу нын вожд, лёбё нёшта абу вожд важ заводјас налён ёбрёк-лём техникаён, да важ крестьянскёй овмёсјас налён допотопнёй оборудованијён. Мијан про-мышленностыс да земледелијелыс подув ёни составлајтё выл, ёнија кадса техника. Пожд шуны содтытёг, мыј производство техника видёлас боксан, промышленностлён да земе-делиелён выл техникаён насыщенност видёлас боксан, мијан страна ем медеа воцин-муныс лубёй мёб страна серти, кёни важ об-орудованије ёшалё производство кокјасын да тормозитё выл техника пыртан фелё.

Отчотнёй кадколастын страналён общест-венно-политическёй развитије јукёнын медеа важнёй завоеванијен колё признатны эксплуататорскёй классјаслыс коласјас помёз буржуаз-но-рабочёјјасёс, крестьянскёс да интеллигенцијасёс ёти общёй трудовёй фронтё отустём, совет-скёй обществолыс морально-политическёй ётувјалун јонёмём, мијан странаса народјас-лыс дружба јонёмём да, кыч ставыслыс та-лыс резултат,—страналыс политическёй олды тырвыжд демократизируйтём, выл Конституција лёсёдём. Некод оз лыст оспариватны, мыј мијан Конституција ем медеа демократическёй мирын, а СССР-са Верховнёй Советё, сјэ-жё кыч ё сојузнёй республикајасе Верховнёй Со-ветјасё ёбрёсёмјаслён резултатјас—медеа показателнёйёс.

Став тајд итогјас миётам пыщкёсса поло-женијелыс тырвыжд устојчивост да странаын властыс сещём јонлун, колды вермас ёскё завидуйтны мирын лубёй правительство.

Видлаам конкретнёй даннёјјас мијан страна-лён экономическёй да политическёй положе-није жылыс.

Тајд таблицаыс тыдалё, мыј мијан промыш-ленност содис војнабёса уровень серти ёкмыс пёв дорыс унжык, сёки кор главнёй капита-листическёй странајасеа промышленност вожд ёбрё довоженнёй уровень ёбрёс, сјёсё сёмын 20—30 процент выл вентиртёмён.

Тајд лёб, мыј кыптан ёбјас серти мијан со-циалистическёй промышленност сулалё перво-местаын мирын.

Артём, ташём ногёи, мыј производство тех-ника да мијан промышленностлён кыптан ёб-јас серти ми субём да панјим-нын главнёй ка-питалистическёй странајасёс.

Мышн-жё ми колчам? Ми пыр-на нёшта колч-чам экономическёй отвошенијен, мёдногёи-кё населеније душ выл мијан промышленнёй про-изводство размерјас отвошенијен. Ми вёчим 1938 воын 15 миллион ёбрёс тонн чугун, а Ан-глија—7 миллион тонн. Кажитис ёскё фелыс сулалё мијан буржыка, Англијанн дорыс. Но чугунлыс тајд тоннајасё-кё јуклыны насе-леније лыд выл, то артём, мыј Англијанн насе-ленелён быд душ выл 1938 воын волёс 145 килограмм чугун, а СССР-ын—ставыс 87 кило-грамм. Лёбё нёшта: Англија вёчис 1938 воын 10 миллион да 800 сурс тонн стал да 29 мил-лиард ёбрёс киловатт-час (электроэнергија вё-чём), а СССР вёчис 18 миллион тонн стал да 39 миллиард саяс киловатт-час. Кажитис ёскё, фелыс мијан сулалё буржыка, Англијанн до-рыс. Но јуклыны-кё став тајд тоннајасёс да киловатт-часјасёс населеније лыд выл, то артём, мыј Англијанн волёс населеније быд душ выл 1938 воын 220 килограмм стал да 620 киловатт-час, сёки кор СССР-ын волёс ста-выс 107 килограмм стал да 233 киловатт-час населеније душ выл.

Мышн-жё фелыс? А сыын, мыј населени-јес мијан некымныёв унжык, Англијанн до-рыс, сјёкё ё потребностјасыс унжык, Англи-јанн дорыс: Советскёй Сојузын 170 миллион населеније, а Англијанн 46 миллионныс не ун-жык. Промышленностлён экономическёй вын-јорыс выражајтё не промышленнёй продук-ција обёмын вообщёс, странаса населеније ёинё безотносительнёй, а промышленнёй про-дукција обёмын, кождё бостёиа населеније душ выл тајд продукцијасё потреблајтан размерјаскёб сылён вескёй јтёдын. Кымын унжык воё промышленнёй продукција насе-леније душ выл, сымн выльнжык страналён экономическёй вынјорыс, да мёдарё, кымын ешажык воё продукција населеније душ выл, сымн улынжык страналён да сјё промышлен-ностлён экономическёй вынјорыс. Сјёкё, кымын унжык населеније странаын, сымн унжык странаын потреблајтан предметјас вы-лё потребностјас, сјёкё, сымн унжык дол-жен ловы ташём странаыслён промышленнёй производстволён обёмын.

Боежны, например, чугун вёчём. Медым панјаны Англијасё экономическёй чугун вёчан јукёнын, кождё вёчём составлајтис сев 1938 воын 7 миллион тонн, мијанлы колё вайёдны чугун быдвоёа сывёдём 25 миллион тоннёз. Медым панјаны экономическёй Германјасё, ко-д ё вёчис 1938 воын ставёс 18 миллион тонн чугун, мијанлы колё вайёдны чугун быдвоёа сывёдём 40—45 миллион тоннёз. А медым пан-јаны США-ёс экономическёй, тёввылын кутё-мён не 1938 кризисёй воыс уровень, кор США вёчисны ставёс 18,8 миллион тонн чугун, а 1929 воёа уровень, кор США-ын вёли про-мышленностлён кыптём да кор сев вёчис 43 миллион ёбрёс тонн чугун, ми должёндё вайёд-ны чугун быдвоёа сывёдём 50—60 миллион тоннёз.

Бурёч тајд-жё колё шуны стал, прокат вё-чём жылыс, машиностроеније жылыс да с. я., сы вёсна мыј промышленностлён став тајд отраслјасыс, кыч ё мукёб отраслјас, завёси-тёны меёбёрымёс чугун вёчёмыс.

Ми панјим главнёй капиталистическёй страна (вожд вёчём жёб лёстё).

1. ПРОМЫШЛЕННОСТЛЁН ДА ВІЗМУ ОВМЁСЛЁН ВОЖЁ КЫПТЁМ.

а) Промышленност. Отчотнёй кадкола-стын мијан промышленностлён движеніе пет-кёдлё неуклоннёй кыптёмлыс картина. Тајд кыптёмлыс петкёдлё не сёмын продукцијалыс

содём вообщёс, но, меёвоз,—социалистическёй промышленностыс ёризалём, ётарёан, част-нёй промышленностыс гёбел, мёдарёан.

Со соответствующёй таблица:

СССР-са ПРОМЫШЛЕННОСТЛЁН 1934—1938 ВОЈАС ЧЁЖЁН СОДЁМ.

	1933 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	вожда во ёинё процентјасён					1938 во ёинё процент-јасён
							1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	
миллион шайтјасён 1926—27 војасеа донјасён												
Став продукция	42030	50477	62137	80929	90166	100375	120,1	123,1	130,2	111,4	111,3	238,8
См лыды:												
1. Социалистическёй промыш-ленност	42002	50443	62114	80898	90138	100349	120,1	123,1	130,2	111,4	111,3	238,9
2. Частнёй промышленност	28	34	23	31	28	26	121,4	67,6	134,8	90,3	92,9	92,9
прёцентјасён												
Став продукция	100	100	100	100	100	100						
См лыды:												
1. Социалистическёй промыш-ленност	99,93	99,93	99,96	99,96	99,97	99,97						
2. Частнёй промышленност	0,07	0,07	0,04	0,04	0,03	0,03						

Тајд таблицаыс тыдалё, мыј мијан промыш-ленност содис отчотнёй кадколаст чёжён кык пёв дорыс унжык, а продукцијалён став со-дёмыс мунёс социалистическёй продукција шёт вестё.

Тајд таблицаыс тыдалё вожд, мыј социали-стическёй система ем СССР-са промышленност-лён ёк ёти система.

Тајд таблицаыс тыдалё, меёбёрын, мыј частнёй промышленностлён окончательнёй гё-бел ем факт, кождёс оз вермыны отрицатны ёни весёг ёинтёмјас.

Частнёй промышленностыс гёбел оз поз-лыдфыны случајностён. Сјёб пёгёбёитис, ме-ёвоз, сы вёсна, мыј овмёслён социалистическёй система ем вышнёй система капиталистическёй система серти. Сјёб пёгёбёитис, мёб-кё, сы вёс-

на, мыј овмёслён социалистическёй система се-тис мијанлы позанлун некымын воёи переобо-рудуйтны мијанлыс став социалистическёй про-мышленност выл, ёнија кадса техническёй ба-за вылын. Ташём позанлунсё оз сет да оз вермы сетны овмёслён капиталистическёй си-стема. Сјёб факт, мыј производство техника вё-ждёлас боксан, промышленнёй производствол-ён выл техникаён насыщенност обём вё-ждёлас боксан, мијан промышленност сулалё перво-местаын мирын.

Бостны-кё мијан промышленност содёмлыс ёбјас војнабёса уровень ёинё прёцентјасын да сравнитны најёс главнёй капиталистическёй стра-најасеа промышленност содём ёбјаскёб, то лёб ташём картина:

СССР-са ДА ГЛАВНЁЙ КАПИТАЛИСТИЧЕСКЁЙ СТРАНАЈАСЕА ПРОМЫШЛЕН-НОСТЛЁН 1913—1938 ВОЈАС ЧЁЖЁН СОДЁМ

	1913 во	1933 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во
СССР	100,0	380,5	457,0	562,6	732,7	816,4	908,8
США	100,0	108,7	112,9	128,6	149,8	156,9	120,0
Англия	100,0	87,0	97,1	104,0	114,2	121,9	113,3
Германја	100,0	75,4	90,4	105,9	118,1	129,3	131,6
Франција	100,0	107,0	99,0	94,0	98,0	101,0	93,2

*) Продолженије. Заводёиёныс вёсёд 31—32 дохёра гачетисё

СТАЛЫН юрт докладлөн продолженіе

јасбе производство техника да промышленност развіятчөм ојас смыслын. Тајо зев бур. Но тајо еша. Колб панјыны најбе сіз-жб экономическөј отношеніемн. Мі тајбе вермам вбчны, і мі тајб долженбе вбчны. Сбмын сі-јб случајын, панјам-кб экономическі главној капиталистическөј странајасбе, мі вермам расчитывајтны, мыј мјән страна лоб тырвыјб насыщен потребленіе предметјасбн, мјән лоб прбдуктајаслбн изобиліе, да мі плбчнтам позанлун вбчны коммунизмбн первој фаза-сан сылбн мбд фазаб вујбм.

Мыј требујтчо сы мөгыс, медым панјыны экономическі главној капиталистическөј странајасбе? Та мөгыс требујтчб, медвоз, муныны во-зд серјознб да кутны поэтбм кбсбм да дао-лун муныны жертвајас вылб, муныны серјознб капитальб вложеніејас вылб мјәнлыс соци-алистическөј промышленност став мерајасбн паскбббм вылб. Ем-б мјән тајб даннбјасыс? Кывшутбг ем! Та мөгыс требујтчб, воғб, про-изводство вылын техникалбн да промышлен-ност развііе вылын ојаслбн емлун. Ем-б мјән тајб даннбјасыс? Кывшутбг ем! Та мо-гыс требујтчб, медббрын, кад. да, јортјас, кад. Колб стрбйтны выл заводјас. Қолб дор-ны промышленностлы выл кадрјас. Но та вы-лб колб кад, і не ічбт. Оз поғ 2—3 воиб пан-јыны экономическі главној капиталистическөј странајасбе. Та вылб колб неуна ыжыджык кад. Бостны, например, сіз-жб чугун да сізбе вбчбм. Кушбм кадколаст чбжбн поғб пан-јыны экономическі главној капиталистическөј странајасбе чугун вбчан јукбнын? Госпланлбн важ составса откымын работнкјас предла-гајтлысны мбд пјатилетнеј план составлајтбн планирујтны мбд пјатилетка пом кешлб чугун вбчбм 60 мільион тонн размерын. Тајб лоб, мыј најб петлысны чугун кістбмын 10 мільион тонн размерын воғббграса шбркөб содбм по-занлуныс. Тајб вблб, ферт, фантастика, ез-кб омблжык. Колб шуны, тајб јортјасыс сетчы-лысны фантастикаб не сбмын чугун вбчан ју-кбнын. Најб лыдылысны, например, мыј мод пјатилетка чбжбн СССР-ын населеніелбн бидвоса содбм должен составитны кујим-нол мільион морт, лббб весіг таыс унжык. Тајб сіз-жб вблб фантастика, ез-кб омблжык. Но шыбытны-кб бөкб фавтажерјасбе да сувтны реальнбј почва вылб, то поғб примітны, чугун кістбмыс кызі тырвыјб позана, воғббграса шбр-коб содбм кык—кык да жын мільион тонн размерын, чугун кістан техникалыс бнја со-стојаніе тбдвылын кутбмбн. Главнбј капита-листическөј странајасса, сіз-жб кызі і мјән странаса промышленностлбн історіја, петкбд-лб, мыј бидвоса содбмбн тајб нормаыс ем напраженнбј, но тырвыјб достіжмбј.

Сікб, требујтчб кад, і не ічбт, сы вылб, медым панјыны экономическі главној капита-листическөј странајасбе. І кымын вылынжык лоб мјән уж производітелност, кымын јон-жыка кутас совершенствутчыны мјән прои-зводство техника, сымын ојббжык лоб позана пбртны олбмб тајб зев важнбј экономическөј мөгсб, сымын јонжыка лоб позана чінтыны тајб мөгсб олбмб пбртан срокјас.

б) візму овмбс. Візму овмбслбн развіятч-чбм муніс отчотнбј кадколастын, сіз-жб кызі і промышленностлбн развііе, кыптан віз ку-за. Тајб кыптбмыс выражајтчб не сбмын сель-ско-хознајственнбј продукція содбмын, но, мед-воз, социалистическөј візму овмбс бидмбмын да јонбммын, бтарсан, једінолчнбј овмбс гб-белын, мбдарсан. Секі кор колхозјаслбн зер-новбјјас куза кбза площадь содс 75 мільи-онсан 1933 воын 92 мільион гектарбз 1938 во-ын, једінолчнбјјаслбн зерновбјјас куза кбза площадь чніс тајб-жб кадколаст чбжыс 15,7 мільион гектарсан 600 сурс гектарбз, мбдно-гбн-кб зерновбјјас став кбза площадьлбн 0,6 прбчентбз. Ме ог-нын сорыт техникаскөј културајас куза кбза площадьјас јылыс, кб-ні једінолчнбј овмбслыс рол вајббма нулб. Тбдса, сыыс кынзі, мыј колхозјасын бтувтбма бн 18 мільион 800 сурс крестанскөј двор, мбдногбн-кб став крестанскөј дворјаслыс 93,5 прбчентб, рыболовецкөј да промысловбј кол-хозјас артавтбг.

Тајб лоб, мыј колхозјасбе окончателнб за-крепітбма да јонмбббма, а овмбслбн социали-стическөј система бн ем мјән земледеліелбн чік бн форма.

Сравнйтны-кб отчотнбј кадколастын став културајас куза кбза площадьјаслыс двіже-ніе революціабзса кадколастын кбза площ-щадјаслбн размерјаскбд, то артмас ташбм картина:

СССР ПАГТА СТАВ КУЛЬТУРАЈАСЛӨН КӨЗА ПЛОЩАДЈАС.

	Мильион гектарјасбн						1938 во 1913 во дінб прб-чентјасбн
	1913 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	
Став кбза площадь.	105,0	131,5	132,8	133,8	135,3	136,9	130,4
Сы лымн:							
а) Зерновбјјас.	94,4	104,7	103,4	102,4	104,4	102,4	108,5
б) Техническөјјас.	4,5	10,7	10,6	10,8	11,2	11,0	244,4
в) Огородно-бахчевбјјас.	3,8	8,8	9,9	9,8	9,0	9,4	247,4
г) Кормббјјас.	2,1	7,1	8,6	10,8	10,6	14,1	671,4

Тајб таблицасыс тыдалб, мыј кбза площ-щадјас содсны мјән став културајас куза да медвоз—кормовбј, техническөј да огород-но-бахчевбј културајас віз куза.

Тајб лоб, мыј мјән земледеліе лоб јонжы-ка квалифірованнбј да продуктанбј, а правлілбј севооборот пыртбм бөгббг еслыс

1) СССР-са ВІЗМУ ОВМӨСЫН ТРАКТОРНӨЈ ПАРК

	1933 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	1938 во 1933 во дінб прб-чентјасбн
Став тракторыс	210,9	276,4	360,3	422,7	454,5	489,5	229,3
Сы лымн:							
а) Тракторјас МТС-јасын	123,2	177,3	254,7	328,5	365,8	394,0	319,8
б) Тракторјас совхозјасын да подсобнбј с-х пред-пріјавіејасын	83,2	95,5	102,1	88,5	84,5	85,0	102,2

б) Мощност сурс вбв вынјасын.

	1933 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	1938 во 1933 во дінб прб-чентјасбн
Став тракторыс	3209,2	4462,8	6184,0	7672,4	8385,0	9256,2	288,4
Сы лымн:							
а) Тракторјас МТС-јасын	1758,1	2753,9	4281,6	5856,0	6679,2	7437,0	423,0
б) Тракторјас совхозјасын да подсобнбј с-х пред-пріјавіејасын	1401,7	1669,5	1861,4	1730,7	1647,5	1751,8	125,0

2) СССР-са ВІЗМУ ОВМӨСЫН КОМБАЈНЈАСЛӨН ДА МУКӨД МАШИНАЈАСЛӨН ПАРК.

(сурс штукајасын; во пом кешлб)

	1933 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	1938 во 1933 во дінб прб-чентјасбн.
Комбајнјас	25,4	32,3	50,3	87,8	128,8	153,5	604,3
Внутреннеј стораніелбн двитачејас да локомотивјас	48,0	60,9	69,1	72,4	77,9	83,8	174,6
Сложнбј да полусложнбј зерновбј молот-кајас	120,3	121,9	120,1	123,7	126,1	130,8	108,7
Грузовбј автомобилјас	26,6	40,3	63,7	96,2	144,5	195,8	736,1
Легковбј автомобилјас (штукајасын)	3.991	5.533	7.555	7.630	8.156	9.594	240,4

Тајб лыдпјас дінас-кб содтыны сізб факт, мыј отчотнбј кадколаст чбжбн машинно-трак-торнбј станціјајаслбн лыдыс мјән содс 2900 једініцасын 1934 воын 6.350 једініцабз 1.938 воын, то поғб став тајб даннбјјас подув вы-лас увбренностбн шуны, мыј мјәнлыс візму овмбс выл, бнја кадса техника подув вылын реконструірујтбм—кыз выннас помалбма-ын. Мјән земледеліе ем, сікб, не сбмын мед-

реальнбј почва. Кызі содс вооруженностыс мјән колхоз-јаслбн да совхозјаслбн тракторјаслбн, комбајн-јаслбн да мукбб машинајаслбн отчотнбј кад-коластын,—та вылб вочакыв сетбны ташбм таблицаяс:

СССР ПАГТА ЗЕРНӨВӨЈ ДА ТЕХНИЧЕСКӨЈ КУЛЬТУРАЈАСЛӨН ВАЛОВӨЈ ПРОДУКЦІЈА.

	Мильион центнерјасбн						1938 во 1913 во дінб прб-чентјасбн
	1913 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	
Зерновбјјас	801,0	894,0	901,0	827,3	1202,9	949,9	118,6
Хлопок (сырец)	7,3	11,8	17,2	23,9	25,8	26,9	363,5
Шабдн (куфел)	3,3	5,3	5,5	5,8	5,7	5,46	165,5
Сахарнбј свеклб	109,0	113,6	162,1	168,3	218,6	166,8	153,0
Маслчнбјјас	21,5	36,9	42,7	42,3	51,1	46,6	216,7

Тајб таблицасыс тыдалб, мыј 1936 воын да 1938 воын асыывыв да асыыв-лунывв рајонјас-ын засуха вылб візбдтбг да 1913 воын вбвлытбм вылын урожај вылб візбдтбг, нан да техническөј културајас валовбј продукціјалбн содбм муніс мјәнанын отчот-нбј кадколастын бтарб вывлап 1913 вөса уровеньбд откофалбм серті.

Торјбн интереснбј вөпросыс колхозно-совхознбј зерновбј производство товарност јылыс. Тбдса статістик Немчінов јорт лыд-ббма, мыј наылбн 5 мільард пуд валовбј продукціјаыс војнабзса кадын рынок вылб лезылыс товарнбј нан ставыс 1 мільард 300 мільион пуд гбгбр, мыј составлајтб секса зерновбј производство товарностлыс 26 прбчент. Немчінов јорт лыдбб, мыј колхознбј да совхознбј производстволбн, кызі крупнбј производстволбн товарност, например, 1926—1927 војаын составлајтс валовбј продукціјалыс 47 прбчент гбгбр, а бткаоыс крестанскөј овмбслбн товарност—12 прбчент гбгбр. Селб дінас-кб матыстчы-ны јонжыка осторжнбја да примітны

са ыжыд да механизированнбј, а сікб і мед-са товарнбј земледеліе, но і бнја техникабн медга оснашченнбј земледеліе, луббј мбд странаса земледеліе дорыс. Бостны-кб отчотнбј кадколастын зерновбј да техническөј културајас продукціја содбм-лыс двіженіе революціабзса кадколасткбд стравнйтбмбн, то даннбјјасыс сетбны ташбм картина:

колхозно-совхознбј производстволыс товар-ностсб 1938 воын валовбј производстволбн 40 прбчент пыдбд, то артмас, мыј мјән социалистическөј зерновбј овмбс вермас лезны да збылыс лезіс тајб воын бөкб 2 мільард да 300 мільион гбгбр пуд товарнбј нан, мбдногбн-кб, бтб мільард пуд вылб унжык товарнбј нан сы серті, мыјтбм лезліс војнабзса зерновбј производство. Сікб, совхозно-колхознбј производствол-бн вылын товарност ем сылбн важнејшеј особенност, коді імеітб зев серјознбј тбд-чанлун странабс снабжајтбм вылб. Колхозјаслбн да совхозјаслбн шук тајб особенностас ем секретыс сылбн, мыј мјән странаын удајтчіс сешбм кокныа да ббјб развіятны зерновбј проблема, зев ыжыд странабс товарнбј нанбн тырмымбн снабжајтбмыс проблема.

Колб пасыны, мыј ббрја куім во чбжбн нан бид во заготовітбм ез леччыс мјәнаны 1 мільард квартсө мільион пуд наныс улб.

(Воғб лоб којмбд лыстб.).

СТАЛЫН юрт докладлөн продолженіе

жык, мукд бырји, например, 1937 воын I миллиард 800 миллион пудја кыптмөн. Содтынык та дін 200 миллион гдбр пуд нан быд во нббм да колхознй вч куза некмын со миллион пуд нанн вузаом, то ми полочитам колхозясн да совхозясн тварнй нан бокб ледмлыс ставнас сijo сумма, код жылыс катывсис вылынжык.

Интерсно, воэд, пасыны, мыј ббрја кујим во чбжн тварнй нанлн база вужис Украинамы, код лыдфыелс воэти мјан страналн житицади, вој выло да асыв выло мбдвогдн кб РСФСР-д. Тодса, мыј ббрја кык-кујим во чбжн Украина заготовлајтб,

нансб ставсб 400 миллион пуд гдбр быд во, сек, кор РСФСР заготовлајтб тајб војасб быд во миллиард со—миллиард кыксо миллион пуд тварнй нан.

Тази сулалб делыс зерновй производствокдб.

Мыј инмб скбтвчбм куза, то I тајб, вчму овмбслн јонжыка ббрбкбм, отраслын ббрја војас чбжн лоины серјознй сдвјјас. Правда, вбв јурлыд да ыжвчбм куза ми нбшта колччам революцјабгса уровеныс, но гырыс јола скбт да поре вчбм куза ми восковтим нин революцјабгса уровенсб.

Со та куза даннбјјас:

СССР-ын СКbТЈУРЛЫД (миллион јур).

	Јул тблыс кежлб							1938 во прбчентјасн	
	1916 во перепе даннбјјас еергб	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1916 во динб перепе еергб	1933 во динб
Вбвјас	35,8	16,6	15,7	15,9	16,6	16,7	17,5	48,9	105,4
Гырыс јола скбт	60,6	38,4	42,5	49,2	56,7	57,0	63,2	104,3	164,6
Ыжјас да кбзјас	121,2	50,1	51,9	61,1	73,7	81,3	102,5	84,6	204,2
Порсјас	20,9	12,1	17,4	22,5	30,1	22,8	30,6	146,4	252,9

Оз вермыны лоны сомненіејас, мыј вбвчбм да ыжвчбм јукбнын ббрбколчбм лоас бырббдма женык срокбн.

в) Товарооборот, транспорт. Промышленност да вчму овмбс кыптбмкбд бтшсч быдмис странанн I товарооборот. Государственнй да кооперативнй торговлалн розничнй оборот быдмис 178 прбчент выло. Колхозно-базарнй торговлалн оборот быдмис 112 прбчент выло.

Со соответствујущбј таблица:

ТОВАРООБОРОТ

	1933 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	1938 во 1933 во динб прбчентјасн
	1. Государственнй да кооперативнй торговлалн розничнй сет (магајнјас да палаткајас)—во пом кежлб.	285355	286236	268713	289473	327361	356930
2. Государственнй да кооперативнй торговлалн розничнй оборот (общественнй питаніе вклучитбмбн)—миллион шјатјасн.	4978,2	6181,7	8171,1	10676,9	12594,2	13857,3	278,3
3. Колхознй базарнй торговлалн оборот миллион шјатјасн.	11500,0	14000,0	14500,0	15607,2	17799,7	24399,2	212,2
4. Наркомпишпроп, НКЛегпроп, Наркомтажпроп, НКЛес, сојузнй республикајасса Наркомместпропјас сбытјаслн областнй торговй базајас—во пом кежлб.	718	836	1141	1798	1912	1994	277,7

Гдбрвоана, мыј товарооборот странанн ез вермы ескб тази паскавын транспортнй перевозкајаслн известнбја быдмытбг. I збылыс, перевозкајас содисны отчотнй кадколаст чбжн транспортлн став видјас куза, тврјбн кбрттуј да воздушнй транспорт куза. Пере-

возкајас содисны сј-жб вавыв транспорт куза, но гырыс колебаніејасн, а 1938 воын вавыв транспорт куза перевозкајас сетисны, жалитбмыс, воэга воыскбд бткофалбм сергб мыјтакб чинбм.

Со соответствујущбј таблица:

ГРУЗОБОРОТ

	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1938 во 1933 во динб прбчентјасн
Кбрттујјас (миллиард тонно-километрјасн).	169,5	205,7	258,1	323,4	354,8	369,1	217,7
Речнй да морскбј транспорт (миллиард тонно-километрјасн)	50,2	56,5	68,3	72,3	70,1	66,0	131,5
Гражданскбј воздушнй флот (миллион тонно-километрјасн).	3,1	6,4	9,8	21,9	24,9	31,7	1022,6

Оз вермы лоны сомненіе, мыј вавыв транспортлыс 1938 воын мыјтакб ббрбколчбм лоас бырббдма 1939 воын.

2. НАРОДЛbН МАТЕРИАЛНbЈ ДА КУЛЬТУРНbЈ ПОЛОЖЕНbЈЕ ВОЭб КЫПТbМ.

Промышленностлн да вчму овмбслн воэд кыптбм ез вермы не вјадбны да збылыс вјадбис народлн материалнй да культурнй положеніе выл быдмбмб.

Эксплуатација бырббдм да народнй овмбсын социалистическбј система јонмббм, карын да сиктын ужтбмалбмбн да сыкбд јитчбм корысалбмбн абутбмлун, промышленностъ зев јона паскббм да рабочбјјас лыдлн дугдывтбг содбм, рабочбјјас да колхозникјас уж производителностлн содбм, колхозјас сајын век кежлб му закрепитбм да колхозјасбс первокласснй тракторјас да вчму ужалан машинајас зев ыжыд лыдлн снаббитбм—ставыс тајб лбббдс реалнй условіејас рабочбјјаслыс да крестаналыс материалнй положеніе воэд кыптбмбм выло. Рабочбјјаслыс да, крестаналыс материалнй положеніе бурмббдыс-жб јестественнй вјадбис интеллигенцијалыс материалнй положеніе бурмббдмб, код (интеллигенцијас)

представлајтб мјан страналыс тбчымбнја вын да обслуживајтб рабочбјјаслыс да крестаналыс интересјасб.

Они сорныс-нын мувб оз сы жылыс, медым прістроитны кыкб промышленностъ нн да бостны милбстла уж выло ужтбмалыс да бездомнй крестанбс, кодјас бтдортчбмабб еиктыс да олбны жыгјалбмыс полбм улын. Та ш б м крестананн важбн-инн абубб мјан странанн. I тајб, ферт, бур, ба сјбб висталб мјан сиктбн закјитчностъ жылыс. Они сорныс вермас муныс сбмын сы жылыс, медым шбктынн колхозјаслыс уважитны мјанлыс корбм да лезны мјанлы содыс промышленностъ выло быд во кбч-инн миллион-бн жыјбн гдбр том колхозникбс. Колхозјас, кодјас лоины-инн закјитчнбјјасн, дол-женбс кутны тбдвылын, мыј мајб боксан тащбм отсбгтбг зев сокыд лоб паскбдны воэд мјанлыс промышленностъ, а промышленностъ паскбдтбг—ого вермбј могиббны массовбј потребленіеја тварјас выло крестаналыс содыс спрссб. Колхозјаслн ем тырвыјб позанлун могиббны мјанлыс тајб корбмбс, сы вбсна мыј колхозјасын техникалн обліе мездо ситын, работныкјаслыс јукбн, а сјб работныкјасыс, којасбс лоб вужббдма промышленностъ, вермысны еско важны зев ыжыд полъза став мјан народнй овмбслы. Итогын мјан ем отчотнй кадколаст чбжн рабочбјјаслыс да крестаналыс матери-алнй положеніе бурмббдмбн тащбм по-казателјас:

1. Народнй доход содис 48,5 миллиард шјатсан 1933 воын 105,0 миллиард шјатсб 1938 воын;

2. Рабочбјјаслн да служащбјјаслн лыд кынтис 22 миллион сајас мортсан 1933 воын 28 миллион мортсб 1938 воын;

3. Рабочбјјас да служащбјјас уждонлн вога фонд 34 миллиард 953 миллион шјатсан соди 96 миллиард 425 миллион шјатсб;

4. Промышленностъа рабочбјјаслн среднегодовбј уждон, код 1933 воын вбл 1513 шјат, 1938 воын кынтис 3447 шјатсб;

5. Колхозјаслн денежнбј доходјас кыптисны 5 миллиард 661,9 миллион шјатсан 1933 воын 14 миллиард 180,1 миллион шјатсб 1937 воын;

6. Зерновбј рајонјасын бти колхознбј двор выло нан шбркофа сеталбм кыптис 61 пудсан 1933 воын 144 пудсб 1937 воын, кбјдысјас, страхбвбј кбјдыс фондјас, общест-веннбј скбтлы кбрым фонд, нан поставка-јас, МТС ужјасыс нагуроцлатајас лыдфтыг.

7. Социално-культурнбј меропрјјатіејас выло бјуджет куза государственнй ассигно-ваніејас содисны 5.839,9 миллион шјатсан 1933 воын 35.202,5 миллион шјатсб 1938 воын.

Мыј инмб народлн культурнй положеніе, то сылн кыптбмыс мунис народлн материалнй положеніе кыптбм ббрса.

Народлн культурнй развчіе вјадблс сергб отчотнй кадколаст вбл збылыс культурнй революција кадколастбн. СССР-са националистјаслн кывјас вылын всеобщне-обязателнбј первоначалнбј образованіе олбмб портбм, школајас да став ступенъса велбдчысјас лыдлн содбм, высшбј школа-јасн лезан специалстјас лыдлн содбм, выл советскбј интеллигенција лбббдм да јонмббдм,—тащбм общбшбј картинамыс народ культурнй кыптбмбн.

Со та жылыс даннбјјас:

1) НАРОДЛbН КУЛЬТУРНbЈ УРОВЕНЬ КЫПТbМ

Показателјас	Измерени-јелбн јед-ница	1933-34 во	1938-39 во	1938-39 во 1933-34 во динб прбчентјасн
		Став ступенјасса школајасын велбдчысјаслн лыд.	курс морт	23814
Сы лыдын:				
Началнбј образованіе куза.		17878,5	21288,4	119,1
Среднеј образованіе куза (общбдј да специ-алнбј куза).		5482,2	12076,0	220,3
Высшбј образованіе куза.		458,3	601,0	131,1
СССР-ын велбдчысјаслн лыд (велбдчымыс став видјас вклучитбмбн).			47442,1	
Массовбј библиотекаяслн лыд.	курсјас	40,3	70,0	173,7
Наны кыгајаслн лыд.	миллионјас	86,0	126,6	147,2
Клубнбј учреждениејаслн лыд.	курсјас	61,1	5,6	156,5
Театрјаслн лыд.	јединицајас	587	70	184,6

(Воэд лоб воэд мстб.)

СТАЛІН јорт докладлөн продолженіе

Кіноустановкајаслөн лыд (узкоплёночнѳјас-тѳг)	"	27467	30461	110,9
Сы лыдын звуковѳјас	"	498	15202	31 пѳв
Кіноустановкајаслөн лыд (узкоплёночнѳјас-тѳг) оіктын.	"	17470	18991	108,7
Сы лыдын звуковѳјаслөн.	"	24	6670	278 пѳв
Газетјаслөн вѳса тѳраж	мільионјас	4984,6	7092,4	142,3

2) 1933-1938 ВОЈАС ЧѳЖѳН СССР-ЫН СТРОИТОМА ШКОЛАЈАС

Војас	Школајаслөн лыд		
	Карјасын да кар тѳпа поселеніејасын	Сиктса мест-ностјасын	Ставыс
1933	326	3261	3587
1934	577	3488	4065
1935	533	2829	3362
1936	1505	4206	5711
1937	730	1323	2033
1938	583	1246	1819
Ставыс 1933—38 војас чѳжѳн	4254	16353	20607

3) 1933—1938 војас чѳжѳн лезѳма том специалистјасѳс высшѳј учебнѳј заведењіејасыс.

	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Ставыс СССР паста (војеннѳј специалистјасѳс лыд бытѳг).	34,6	49,2	83,7	97,6	104,8	106,7
1. Промышленностьса да строителствоса инженерјас.	6,1	14,9	29,6	29,3	27,6	25,2
2. Транспортса да свјазса инженерјас.	1,8	4,0	7,6	6,6	7,0	6,1
3. Візму овмѳс механизирѳтѳм куза инженерјас, агрономјас, ветеринарнѳј врачјас да зоотехникјас.	4,8	6,3	8,8	10,4	11,3	10,6
4. Економистјас да јуристјас.	2,5	2,5	5,0	6,4	5,0	5,7
5. Среднеј школајасса, рабфакјасса, техникумјасса преподавателјас да просвещеніе куза мукѳд работникјас, сы лыдын іскусствоса работникјас.	10,5	7,9	12,5	21,6	31,7	35,7
6. Врачјас, провизорјас да фізическѳј култураса работникјас.	4,6	2,5	7,5	9,2	12,3	13,6
7. Мукѳд специалностјас.	4,3	11,1	12,7	14,2	9,9	9,8

Став тајѳ зев ыжыд културнѳј уж резултатын чужіс да лоі мїянын уналыда выл, советскѳј интеллигенціе, кодї петіс рабочѳј класс, крестанство, советскѳј служашѳѳјас радјасыс, кодї вірнас і јајнас мїян народлѳн, —интеллигенціја, кодї оз тѳд эксплуатацијалыс јармо, кодї ненавидѳтѳ эксплуататорјасѳс да

3. СѳВЕТСКѳЈ СТРОЈ ВОЗѳ ЈОНМѳДОМ.

Отчѳтнѳј кадколастлѳн зев важнѳј резултатјас пысѳ ѳтї ем сын, мыј сїѳ вайѳдїс страналыс пыщкѳсса положеніе возѳ јонмѳдѳм, советскѳј строј возѳ јонмѳдѳм.

Мѳд ногѳн і ез вермы лѳны. Народнѳј овмѳслѳн став отраслјасын социалистическѳј сїстема утверѳтѳчѳм, промышленностлѳн да візму овмѳслѳн кыптѳм, ужалыс јѳзлѳн материальнѳј положеніе кыптѳм, народнѳј массајасыс културност кыпѳдѳм, налыс политическѳј активност кыпѳдѳм, ставыс тајѳ, кодѳс пѳртѳма олѳмѳ Сѳветскѳј власт вескѳдлѳм улын, ез вермы не вайѳдны советскѳј стројѳс возѳ јонмѳдѳм.

Онїја кадса советскѳј обществолѳн особенностыс, лубѳј капиталистическѳј общество торјалѳмѳн, ем сын, мыј сын абуѳс сесса антагонистическѳј, враждебнѳј классјас, эксплуататорскѳј классјасѳс бырѳѳма, а рабочѳјјас, крестана да интеллигенціја, кодјас составлѳјтѳны советскѳј общество, олѳны да ужалѳны дружественнѳј сотрудничество началојас вылын. Сек кор капиталистическѳј общество разѳірајтѳд рабочѳјјас да капиталистјас костын, крестана да помещикјас костын мїрїтчытѳм противоречїејасѳн, мыј вайѳдѳ сїѳ пыщкѳсса положенїелѳн неустѳйчивѳстѳ, советскѳј общество, кодѳс мездѳма эксплуатација ігоыс, оз тѳд сещѳм противоречїејасѳѳ, свободнѳј классѳвѳј столкновенїејасыс да представлѳјтѳд рабочѳјјаслѳн, крестаналѳн, интеллигенцијалѳн дружественнѳј сотрудничестволыс картина. Тајѳ общїностѳ подув вылын і паскалїсны сещѳм двїжушѳѳј вынјас, кызі советскѳј обществолѳн морально-политическѳј ѳтувалѳн, СССР-са народјаслѳн дружба, советскѳј патриѳтизм. Тајѳ-жѳ подув вылын чужїсны СССР-са Конституција, кодѳс прїмитѳма 1936 вѳса нојабрын, да стра-

дає служїтны СССР-са народјаслы вераѳн да правдаѳн.

Ме чајта, мыј тајѳ выл, народнѳј, социалистическѳј интеллигенцијалѳн чужѳм ем мїян странаын културнѳј революцијалѳн меѳса важнѳј резултатјас пысѳ ѳтї.

наса верховнѳј органјасѳ бѳрјысѳмјас, тыр-выѳѳ демократизација.

Мыј їмѳ страна са верховнѳј органјасѳ самѳј бѳрјысѳмјас, то најѳ јарјугыда ѳемонстрирујтїсны советскѳј обществолыс бурещ сїѳ ѳтувалѳнѳс да СССР-са народјаслыс бурещ сїѳ дружбасѳ, кодјас составлѳјтѳны характернѳј особенност мїян страналѳн пыщкѳсса положенїелыс. Кызі тѳдса, СССР-са Верховнѳј Сѳветѳ бѳрјысѳмјас вылын 1937 вѳса ѳекабрын коммунистјас да беспартїјнѳјас блок вѳсна гѳлѳсујтїс пѳштї 90 мїльион бѳрјысыс, мѳдногѳн-кѳ гѳлѳсујтѳмын став участвѳјты-јас пѳвсыс 98,6 прѳцент, а сојузнѳј республикајасса Верховнѳј Сѳветјасѳ бѳрјысѳмјас вылын 1938 вѳса јунын коммунистјас да беспартїјнѳјас блок вѳсна гѳлѳсујтїс 92 мїльион бѳрјысыс, мѳдногѳн-кѳ гѳлѳсујтѳмын став участвѳјтыс пѳвсыс 99,4 прѳцент.

Со кѳнї советскѳј строј зумыдлулѳн подулыс да Сѳветскѳј власт бырлытѳм вынлѳн істочникыс.

Тајѳ лѳб, сек-жѳ, мыј војна случајын мїян арміјалѳн тыл да фронт најѳ однѳродност да пыщкѳсса ѳтувалѳн вѳсна—лоасын крепыджыкѳс лубѳј мѳд странаын дорыс, мыј јылыс колї ескѳ помїтны војеннѳј столкновенїејас зарубежнѳј лубїтелјасыс.

Зарубежнѳј прессаса ѳткымын ѳејателјас болгѳны, мыј советскѳј организацијајасѳс шпїонјасыс, убїѳцајасыс да вредїтелјасыс, кызі Троцкїј, Зїновјев, Каменев, Јакїр, Тухачевскїј, Роѳенголц, Бухарїн да мукѳд їзвергјасыс вѳсалѳм бытѳѳ-кѳ „вѳрѳдїс“ советскѳј строј, пыртїс „разложенїе“. Тајѳ пошлѳј болтовнаыс сулалѳ сїѳс, меѳым їзѳејатчытны сы вылын. Кызі вермас вѳрѳдїны да разложїтны советскѳј строј советскѳј организацијајасѳс вреднѳј да враждебнѳј элементјасыс вѳсалѳм?

Шпїонјаслѳн, убїѳцајаслѳн да вредїтелјаслѳн троцкїстско-бухарїнскѳј чукѳр, код лѳбезїтїс загравица воѳын, јїжтысѳсѳма быд їностраннѳј чїнуша воѳын нїзкопклѳнство рабѳј чувствѳѳн да дає мунны сылы шпїонскѳј услуженїе вылѳ,—јѳзлѳн чукѳр, кодї ез гѳгѳрво сїѳс, мыј капитал цѳпјасыс свободнѳј, меѳѳѳрја советскѳј гражданин, сулалѳ јурнас вылын-жык лубѳј зарубежнѳј высокопоставленнѳј чїнуша сертї, кодї кыскалѳ пѳлпомјас вылас капиталистическѳј рабствѳлыс јармо,—кодлы колѳ продажнѳј рабјаслѳн тајѳ жалкѳј бандаыс, кушѳм ценност сїѳ вермас представлѳјтны народлы да кодѳс сїѳ вермас „разложїтны“? 1937 воын вѳлї прїговорїтѳма лыјлыны Тухачевскїјс, Јакїрѳс, Уборевїчѳс да мукѳд їзвергјасѳс. Сы бѳрын вѳлїны СССР-са Верховнѳј Сѳветѳ бѳрјысѳмјас. Бѳрјысѳмјас сетїсны Сѳветскѳј властї гѳлѳсујтѳмын став участникјас пѳвсыс 98,6 прѳцент. 1938 во заводїтчїгѳн вѳлї прїговорїтѳма лыјлыны Роѳенголцѳс, Рыковѳс, Бухарїнѳс да мукѳд їзвергјасѳс. Сы бѳрын вѳлїны сојузнѳј республикајасса Верховнѳј Сѳветјасѳ бѳрјысѳмјас. Бѳрјысѳмјас сетїсны Сѳветскѳј властї гѳлѳсујтѳмын став участникјас пѳвсыс 99,4 прѳцент. Јуавсѳ, кѳнї-жѳ танї „разложенїелѳн“ прїзнакјасыс да мыла сїѳ „разложенїеыс“ ез тѳдчы бѳрјысѳмјаслѳн резултатјас вылын?

Сїѳ їностраннѳј болтувјасѳс кызѳѳмѳн, пѳзѳ воны вывѳдѳ, мыј колїсны-кѳ вѳла вылѳ шпїонјасѳс, убїѳцајасѳс да вредїтелјасѳс да ез мешајтны налы вредїтныыс, їваннныыс да да шпїонїтныыс, то советскѳј организацијајас вѳлїны ескѳ кытѳд јонжыка прочнѳјѳс да устојчївѳјѳс. (Герам.) Оз-ѳ вывѳтї воз выдѳјтны аснысѳ јурнаныс тајѳ господаыс, кодјас сѳѳѳм наглѳја дѳрјѳны шпїонјасѳс, убїѳцајасѳс, вредїтелјасѳс?

Оз-ѳ вернѳјжык ло шуны, мыј советскѳј организацијајасѳс шпїонјасыс, убїѳцајасыс, вредїтелјасыс вѳсалѳм должен вѳлї вайѳдны да збылыс вайѳдїс тајѳ органјасѳѳс возѳ јонмѳдѳмѳ?

Мыј јылыс вїстѳлѳны, напїрїмер, Хасан ты дѳрса событїејас, кызі не сы јылыс, мыј советскѳј организацијајасѳс шпїонјасыс да вредїтелјасыс вѳсалѳм ем најѳс јонмѳдѳмлѳн зев вернѳј средство?

Пыщкѳсса политїка јукѳнын партїјалѳн можас:

1. Возѳ паскѳдны мїян промышленностлыс кыптѳм, уж производїтелностлыс быдѳмѳм, производствѳлыс техника усовершенствѳјтѳм сещѳм ногѳн, меѳым, сы борын, кызі панїм-нїа главнѳј капиталистическѳј странајасѳс производство техника да промышленност быд-мѳмѳлѳн темпјас јукѳнын,—панїны најѳс сїз-жѳ економїчески матыса 10—15 во чѳжѳн.

2. Возѳ паскѳдны мїян землѳѳејїелыс да скѳтвїѳѳмлыс кыптѳм сещѳм ногѳн, меѳым матыса 3—4 во чѳжѳн шѳѳѳѳны быд воын 8 мїльиард пуд наѳн получајтѳм гектар вылѳ 12—13 центнер шѳркоѳ урожајностѳн, сѳдгыны технїческѳј културајас куза производство 30—35 прѳцент вылѳ шѳркоѳа, сѳдгыны ыжјас-лыс да порејасыс јурлыс кыкїѳв, јѳла гырыс скѳтылыс јурлыс—40 прѳцент вылѳ кымын, вѳвјасылыс јурлыс—35 прѳцент вылѳ кымын.

3. Возѳ нуѳдны рабочѳјјасылыс, крестаналыс, интеллигенцијалыс материальнѳј да културнѳј положенїе бурмѳдѳм.

4. Неуклонѳ пѳртны олѳмѳ мїянлыс социалистическѳј Конституција, помѳз осушїествлѳјтны страна са политическѳј олѳмлыс демократизација, јонмѳдны советскѳј обществолыс морально-политическѳј ѳтувалѳн да рабочѳјјасылыс, крестаналыс, интеллигенцијалыс дружественнѳј сотрудничество, став мерајасѳн јонмѳдны СССР-са народјасылыс дружба, раз-вївајтны да култивїрујтны советскѳј патриѳтизм.

5. Не вунѳдны капиталистическѳј окруженїе јылыс, помїтны, мыј їностраннѳј разведка кутасыставны мїян странаѳ шпїонјасѳс, убїѳцајасѳс, вредїтелјасѳс, помїтны та јылыс да јонмѳдны мїянлыс социалистическѳј разведка, народлыс врагјасѳс грѳмїтны да бертны сылы сїстематическѳја ѳсалѳмѳн.

ВОЗѳ ЛѳО-НА

Ответственнѳј редакторѳс вежыс—
Г. ПОПОВ.